

Posudek na rigorózní práci Posudek oponenta rigorózní práce

„Záměrné sebepoškozování dospívajících v kontextu rodinného systému“,

kterou předkládá Mgr. Alena Řehulová

Mgr. Řehulová svojí rigorózní práci navazuje na téma, jemuž se velmi důsledně a všestranně věnovala již v době svého magisterského studia, včetně diplomové práce. Jedná se však o problematiku nesmírně aktuální a rozhodně nedostatečně odborně a výzkumně zpracovanou, proto lze její zaměření považovat za smysluplné jak na poli odborného výzkumu, tak v praktických aplikacích (zj. ve sféře poradenské a klinické psychologie).

V první části práce autorka vymezuje termín záměrné sebepoškozování, hovoří o prevalenci i incidenci těchto projevů chování a popisuje příčiny vzniku záměrného sebepoškozování, jeho průběh i případné rizikové faktory. Následně se věnuje klinickému pohledu na záměrné sebepoškozování a část uzavírá přehledem možných preventivních i intervenčních postupů zacílených na problematiku záměrného sebepoškozování. Téma je prezentováno velmi věcně, z mnoha různých úhlů pohledu za využití relevantní a zcela aktuální zahraniční i tuzemské literatury. Je zřejmé, že autorka nastudovala množství odborných textů, aby do problematiky pronikla. Nespokojuje se s jedním možným přístupem, resp. vysvětlením obtíží dospívajících, ale prezentuje různorodé modely práce s problematikou. Vzhledem ke skutečnosti, že v současné tuzemské odborné literatuře jsou zmínky o záměrném sebepoškozování spíše sporadické, oceňuji, že se autorka pokusila zahraniční prameny propojit s aktuálními trendy v českém prostředí – např. v kapitole o terapii, kde je prezentována metoda, jež není v našich podmínkách rozšířená, avšak zjevně se ukazuje jako velmi účinná.

Druhá část práce se v souladu s jejím názvem věnuje tématu rodinného prostředí. Jak samotný název jedné z kapitol napovídá, východiskem se pro autorku stala systemická teorie, která popisuje formy fungování rodiny z hlediska principů fungování otevřeného, resp. uzavřeného systému a z nich vyplývající funkčnosti celé rodiny. Na úvodní spíše teoretickou kapitolu navazuje kapitola věnovaná různorodým rizikovým faktorům v rámci rodiny, které mohou vést k výskytu záměrného sebepoškozování u dospívajících.

Pro výzkumné šetření zvolila autorka primárně kvalitativní metodologii. Pracovala s dvaceti dospívajícími, kteří byli hospitalizováni v psychiatrických léčebnách nebo umístěni na pobyt v diagnostickém ústavu. Velmi oceňuji, že získávání dat probíhalo z maximálního množství různorodých zdrojů. Autorka se nespokojila pouze s rozhovorem s dospívajícími, ale využila také informace od dalších osob a především informace získané z diagnostických nástrojů různého charakteru. Analýza dat proto kladla nároky na zpracování, avšak je velmi pečlivá a poskytuje skutečně množství údajů, jež lze pokládat za relevantní. Výsledky zahrnují informace o rodinném prostředí, resp. výchovných stylech, anamnestická data, informace o výskytu sebedestruktivního chování i dalších rizikových faktorů v rodině. Na druhou stranu byla v rámci výzkumného šetření věnována pozornost také oceňovaným projevům chování rodičů vůči respondentům.

Dva diagnostické nástroje dotazníkového charakteru autorka zpracovávala rovněž kvantitativně a z těchto důvodů si v úvodu výzkumné části kromě výzkumných otázek stanovila také hypotézy. Vzhledem k velikosti vzorku pokládám tento krok za poněkud nadbytečný, zejména pak s ohledem na skutečnost, že výsledky dotazníkového šetření jsou rozloženy do sedmnácti různých hypotéz.

Veškerá získaná data jsou prezentována jednak odděleně, velmi přehledným způsobem, jednak shrnuta a předložena ve vzájemných souvislostech. Celý kontext rodinného systému a záměrného sebepoškozování je dokreslen na třech případových studiích dospívajících,

s nimiž autorka pracovala. Výsledky jsou v závěrečné kapitole výzkumné části rovněž obsáhle diskutovány.

Mgr. Řehulová předložila velmi kvalitní rigorózní práci, která dokládá odbornou erudici autorky a současně poskytuje množství pozoruhodných informací o problematice, která je doposud nedostatečně prostudovaná. Teoretická východiska práce jsou srozumitelně sdělená a postavená na rozsáhlém souboru odborných zdrojů. Výzkumné šetření bylo provedeno velmi precizně a v souladu s kvalitativní metodologií.

Na závěr otázky: Jakým směrem by se měl ubírat další výzkum v oblasti záměrného sebe-poškození? Jaký vývoj v oblasti terapeutické a preventivní práce pokládá autorka za nezbytný v péči o uvedenou cílovou skupinu?

Mgr. Alena Řehulová předložila práci, která splňuje požadavky kladené na rigorózní práci. Doporučuji, aby se stala předmětem obhajoby na katedře psychologie UK FF v Praze.

Praha 27. 10. 2010

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.